

מראי מקומות- סנהדרין קי"ב

אע"ג דאח"כ איכא רובא ודיינינן להו בדין עיר הנדחת. אבל אי איכא ספיקא אם יש כבר רובא שעבדו בהתראה, אין דנין אותו בסקילה מספק, ובזה מודה ר"י דחובשין או מרבה בתי דינין. אבל ר"ל ס"ל דאע"ג דעדיין לא עבדו רובן בהתראה, מ"מ אין סוקלין, כיון דעדיין לא חזרו רובן, וא"כ איכא בפנינו עתידה של עיה"נ, ובכח"ג אין סוקלין, אלא מרבה בתי דינין [וק', מה מהני לרבות בתי דינין, הרי עדיין לא עבדו רובן, ועדיין אין על מה לדון, וצ"ע]. עוד כ' שם דאפשר דממון הראשונים שנסקלו, ג"כ השתא בדין עיה"נ, דאיגלאי למפרע שהן בחטא עיה"נ [ואולי דעתו לחזור ממה שכ' לעיל בפשיטות דאין להם דין ממון עיה"נ, וצ"ע].

(ד) ומסקינן להו לב"ד הגדול וגמרי להו לדיניהו- ע' במנחת חינוך (תס"ד, י"ט), שכ' דמבואר בסוגיין דקבלת העדות אי"צ ב"ד הגדול, ומ"מ הגמר דין צריך ב"ד הגדול, והוכיח מזה כדעת הגאון, דס"ל דקבלת העדות וגמר דין אינם תלויים זב"ז, ודלא כש"י הרמב"ן על התורה (דברים י"ז, ו'), דס"ל דכל דהגמר דין צריך כ"ג, הדין הוא דגם קבלת העדות צריך להיות בפני כ"ג.

(ה) וקטלי להו- כ' הרמב"ם (ע"ז ד', ו') "ואם נמצאו העובדים רובה, מכין את כל הטף והנשים של עובדים לפי חרב". וע' באגרות רמ"ה (בענין עיר הנדחת) שתמה על דברי הרמב"ם, הני נשים היכי דמי, אי הם עצמן עבדו ע"ז, היינו אנשי עיר הנדחת גופייהו, ואי לא עבדי ע"ז, אמאי נהרגין. גם תמה על מש"כ הרמב"ם דמכין את כל הטף, וכי היכן מצינו קטן חייב שזה חייב. ובתשו' של ר' אהרן ב"ר משולם כ' ליישב מש"כ הרמב"ם לענין הנשים, דבאמת הני עבדי ע"ז נינהו, וע"ש מש"כ לפרש מהו החידוש בנשים, ע"ש שכ' שאינם צריכים התראה, וצ"ע כוונתו. ולענין הטף, כ' שאין להשתומם ע"ז, שהרי מצינו כן לענין עדת קרח, אשר ירדו הם ונשיהם ובניהם הנסמכים עליהם חיים שאולה, אלא חומר הוא שהחמיר הקב"ה באיזה חטאים, כמו ע"ז, ושבועה, וחילול

(א) הודחו מאליהן מהו, וידיחו אמר רחמנא, ולא שהודחו מאליהן, וכו'- ע' באתון דאורייתא (כלל כ') דלכא' שאלת הגמ' כאן הוא אם אמרי' דהיכא דהתורה דיברה על איזה פעולה שאדם פועל בזולתו, כמו שמדיח אחרים, האם אמרי' דנוהג דין זה גם היכא שהוא ההפעלה מהאדם עצמו אל עצמו. אולם העיר דלמה לא פשיט הגמ' השאלה מהא דאי' במכות (כ.), לענין דין מקיף וניקף, דכאשר חייבה התורה על הפעולה בזולתו, חייב גם כאשר נעשה מהאדם בעצמו אל עצמו. ותי' שצריך לחלק בין פעולה מעשיית, כמקיף וניקף, ובין הסתה והדחה, שהוא פעולה מחשביית ועיונית, די"ל דשייך טפי בפעולה מעשיית שהאדם עצמו יהי' הפועל והנפעל, משנאמר כן אצל האדם שהוא מסית ומדיח את עצמו. וע"ע באתון דאורייתא עם פי' עסק אתותא, שהביא תי' על קו' זו מר' דוד לאו שליט"א, דיש לפרש דשאני עיר הנדחת, דאיננה עבירה של היחיד, אלא עבירה של הצבור, וא"כ י"ל דאפי' אם אמרי' בעלמא דיכול הפועל והנפעל להיות איש א', אולי שאני עיר הנדחת, דצריך להיות מדיח ונידח אנשים נפרדים.

(ב) דנין וסוקלין ודנין וסוקלין- ע' בעבודת המלך (הל' ע"ז, ד', ב'), שכ' דמה דאנשי עיר הנדחת נהרגין בסייף, זהו חלות דין חדש של עיר הנדחת, אבל בעצם הרי הוא חייב סקילה, רק שאם חל עליו דין עיר הנדחת, הרי שוב חייב הרג ולא סקילה. אבל אין להק', איך הורגין אותו בסקילה, הרי אולי באמת יש רוב העיר שעבדו ע"ז, דזה ל"ק, שהרי עכשיו דינו בסקילה.

(ג) דנין וסוקלין, וכו'- ע' בחזון איש (סנהדרין כ"ד, י'), שכ' דאפשר דר"י לא קאמר אלא בקים לן דעכשיו עדיין ליכא רובא בהתראה, וא"כ עכשיו עדיין ליכא דין עיה"נ, ואפי' אם רוב העיר אביקי בעכו"ם, מ"מ כיון דעדיין לא עבדו רובן בהתראה, הרי אותן שעבדו ע"ז כבר בהתראה, נידונין כיחידין. ואחרי שנסקלו כיחידים, ממוןן חוץ לעיר ליורשין,

השם, להחרים ולהשמיד ויראו הנשואים.
וע"ש מש"כ עוד בזה.

(ו) **לא קשיא, הא למיהוי מבני מתא, הא למיהוי מיתבי מתא - כ' הר"ן דאפי' אם דעתם לחזור, דכך הוא סתמא של שיירא, מ"מ הם נדונים כבני העיר. אולם כ' שם להסתפק אם חמרת וגמלת זו שנשתהא שם ל' יום, והדיחו את העיר, האם נקרו שמדיחי' מתוכה או לא, משום די"ל דכיון שהן נדונים כבני העיר, מדיחי' מתוכה מקרו, או דלמא לא נתרכו אלא לענין שנחשבים יושבי העיר לענין אם נדחו, אבל לגבי המדיחין, לא נאמר לשון יושבי, ולכן אולי צריכין להיות שם ל"ב חודש, וכ' דכזה נראה באמת, וע"ש ראייתו.**

(ז) **ובנקבצים לתוכה - פרש"י, דנכסי רשעים הקרובים לעיר, צריך להיות שיכולים לקבצם לתוך העיר באותו יום עצמו שכונסין שלל העיר לשם. והיד רמה פי' באו"א, דהיינו שנקבצין לתוכה לפרקים, אבל נכסים שלא נקבצו מעולם לתוכה, אפי' דרשעים נמי פלטיין.**

(ח) **מהו דתימא, כיון דקביל עלי' אחריות כדידי' דמי, קמ"ל - הק' התוס' הרא"ש, מ"ש מלענין בל יראה ובל ימצא, דחשבינן לי' כדידי' היכא שקיבל אחריות על עצמו. ותי' דשאני גבי בל יראה ובל ימצא, וכיון שיש לו שייכות בו, שחייב בשמירתו, ובפריעתו אם יפשע בו ונגנב או נאבד, א"כ "לך" קרינא ב', ויוציאנו מרשותו ויחזירנו, משא"כ לגבי עיה"נ, שללה כתיב ב', וכגון שאדם זכה בשלל והגוף שלו, ולמה נפסיד ממונם של צדיקים, ורק ממונם של צדיקים הדרים בתוכה יש מקום להפסיד, כיון שממון שלהם גרם להם לישב שם, אבל ממון של צדיקים אחרים אין מקום להפסיד.**

(ט) **בהמה חצי' של עיר הנדחת וחצי' של עיר אחרת אסורה - פרש"י, דלא לשחיטה קיימא אלא למיתה, ושחיטתה זו היא מיתת הבהמה, וממילא השחיטה על חצי זו אינה אלא ממית, ולא מהניא ב' שחיטה. והק' הר"ן, אם כוונת הגמ' לומר דהוי כמיתה ממש, א"כ מהו שאלת הגמ' לענין שחיטה לטהר מידי נבלה,**

הרי סכ"ס לאו שחיטה הוא כלל. וע"ש שפי' באו"א, דכיון שסימן א' אסור בהנאה, א"כ א"א לשחיטת אותו סימן להתיר לאכילה, ושאלת הגמ' לענין טהרת נבלה הוא למ"ד דשחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה, מ"מ אולי כאן גרע, דאי"ז שחיטה היא כלל, אלא דין שאמרה בו תורה שיהרג ע"פ חרב, וי"ל דאי"ז חשיב שחיטה כלל, ע"ש עוד בדבריו.

(י) **עיסה חצי' של עיר הנדחת וחצי' של עיר אחרת מותרת - העיר השאגת אריה (פ"ט), הא ודאי סוגיין צריך לומר דאתי לשי' דס"ל יש ברירה בדינים דאורייתא. והעיר השאג"א, הא פסק הרמב"ם דבדאורייתא אין ברירה, ומ"מ פסק הלכה זו דעיסה חצי' של עיה"נ וחצי' של עיר אחרת מותרת, והניח בקו'. וע' במקור חיים (תמ"ח, א'), שכ' ליישב ע"פ דברי הר"ן בנדרים (מ"ו), דאע"ג דקיי"ל אין ברירה, מ"מ בחצר של שותפין אין שותף א' יכול לאסור של השותף על עצמו, דהא ע"מ כן נשתתפו, דהוי של כ"א לבדו לגבי איסורים של האחר, וא"כ ה"ה לענין עיה"נ י"ל כן, דמה שהוא של חבירו אין שייך אצלו בכלל לענין איסורים.**

(יא) **בהמה של עיה"נ מהו דתיתהני בה שחיטה לטהרה מידי נבלה - כ' היד רמה דשאלת ר' חסדא לאחר גמר דין הוא, דאי לפני גמר דין, א"כ בשרה מותר, כדקיי"ל לגבי שור הנסקל. וכן ע' במנחת חינוך (תס"ד, ו'), דכ' דכל האיסור ממון של עיה"נ אינו חל עד גמר דין, אבל קודם גמר דין אינו בגדר ספק איסור, אלא גמר דין של הב"ד אוסר הממון.**

(יב) **לא צריכא דתלי בסיבטא - פרש"י, דהספק הוא דאולי דינו דהוי כמלבוש, וא"כ אפי' אם אינה עלי' עכשיו, מ"מ הוי כמלבוש ואינה נשרף. אולם ע' ביד רמה שפי' באו"א, דהיינו דהשאלה הוא היכא שהפאה נכרית עליה, אלא שאינה מחוברת בראשה, אלא שתלי בכעין יתר שמשמין אחורי אזניהן, ותולין בו את השער, והשאלה הוא אם זה נחשב כלבושה או לא.**

(יג) **קדשי בדק הבית יפדו - העיר הערוך לנו, דלפי שי' הרמב"ם, דלאחר שנפדה צריך**

ואינן נמכרין בליטרא, וכו', מה שאין הדין כן בפסולי המוקדשים.

(ח) **ל"ש אלא תרומה ביד כהן- פרש"י**, דממוני' הוא, ולא מזלזלינן בה כולי האי, הואיל וקדש הוא, ולכן ירקבו. והק' **היד רמה** (על דרך מה שהק' **המנחת חינוך** לעיל לענין קדשים), מי איכא מידי דמדאורייתא בעיא שריפה ואתו רבנן ומבטלי מיני' מצות שריפה. ות"י דהפקר ב"ד הפקר, ומקמי גמר דין אפקעוה רבנן לההיא תרומה מההוא כהן ושיויה ממון גבוה, כי היכי דלא ליחול עלה איסור עיר הנדחת.

(ט) **אבל תרומה ביד ישראל, תנתן לכהן שבעיר אחרת- פרש"י**, כלומר, לכהן שלא הודח עמהן. וע' בתוס' יו"ט, שהבין שכוונת רש"י לומר דאפי' כהן שבאותה העיר כן, אם עכ"פ לא הודח. והק', מה מהני שלא הודח, הרי לא עדיף מכל נכסי כהן שבאותה העיר, שדין הוא להחרימם. ולכן הוא כ' לפרש דמיירי בעיר אחרת דוקא, דאז הו"ל שלל חברתה שבתוכה.

(כ) **אבל תרומה ביד ישראל, וכו'- ע' במנחת חינוך** (תס"ד, מ"ג) שהעיר דלמ"ד טובת הנאה ממון, הדין הוא דכיון דטובת הנאה ממון, א"כ הו"ל ממון ישראל, וא"כ שפיר הו"ל שללה. וכ' דאה"נ, ומיירי למ"ד טובת הנאה אינה ממון, וכשי' רוב פוסקים.

(כא) **ואלא בעיר אחרת ואסקוהו לגוה- פרש"י**, אמאי יגזו, לשתרו באכילה, דהא קלטינהו מחיצות קודם שהודחה העיר. וע' בר"ן שהק' דהא סכ"ס נכנס באיסור, וא"כ סכ"ס איך הוא נאכל (ומשמע קצת דהבין בפרש"י דהודחה העיר קודם שנכנס המ"ש לירושלים, ודלא כרש"י בפנינו). והוא פ"י באו"א, דכיון דנכנס לירושלים, שוב אינו יוצא, וממילא הו"ל כמו כפקדונות של עיה"נ שהם בעיר אחרת, שהן מותרין כשאין נקבצין בתוכה.

(כב) **ולפרקי- כ' תוס' הרא"ש**, דאע"ג דלאחר שפדאוהו יהי' מותר להוציאו מירושלים, ולכאז' אז יהי' שלל של עיה"נ, מ"מ לא חשיב שללה, כיון דעדיין לא נפדה.

לשורפו, יש לע', מי ירצה לפדות אותן, כיון דהולכים לאיבוד. וכ' דעכצ"ל דלפי הרמב"ם יש תקנת ב"ד דצריכין לפדותן ממעות ציבור.

(יד) **ר' יוחנן אמר זבח רשעים תועבה- ע' במשנה למלך** (שגגות ג', ז', ד"ה ודע דבסוגיא), שכ' להוכיח מדברי הגמ' כאן, דמה דאמרי' זבח רשעים תועבה, פסול הוא בכל קדשים, דאין לומר דסוגיין מיירי בקרבן חטאת, דא"כ אי"צ להא דזבח רשעים תועבה, דתיפוק לי' דהו"ל חטאת שמתו בעליה, אע"כ דמה דאמרי' פסול דזבח רשעים תועבה, היינו בכל הקרבות, א בעולה ושלמים.

(טו) **והכא בקדשים שחייב באחריותן ור"ש היא- הק' המהרצ"ח**, הא אמרי' לעיל (עמוד א') דע"י קבלת אחריות לא חשיב של בני עיר הנדחת, וגם הסברא נותנת דלא שייך דבר הגורם לממון אלא היכא דהדבר אינה בעין, אבל בדבר שהוא בעין, בודאי ברשותו דמרא קאי, והניח בקו'.

(טז) **ור"ש הוא דאמר ממון בעלים וכו'- פרש"י**, ולכן דמיהן אסורין בהנאה, והאי דקאמר ימותו ולא יחרימו אותה, משום כבוד שמים הוא. והק' **המנחת חינוך** (תס"ד, ל"ט), כיון שהוא עשה בתורה, שהתורה אמרה שצריך לשרוף שלל עיר הנדחת, למה הפקיעו חז"ל המצוה (אף דיכולין לעשות כן, משום שהוא שב ואל תעשה, אבל מ"מ למה יהיו צריכין לעשות כן). וכ' המנ"ח דסבור הי' לומר דבאמת גם רש"י מודה דהורגין אותן כדינא, ומה שהתנא נקט לשון ימותו ולא לשון יחרימו, היינו משום כבוד שמים, אבל כ' דמ"מ הוא קצת דחוק.

(יז) **יצאו אלו שאין נאכלין בתורת בהמתך, וכו'- פרש"י**, יצאו אלו שיש להם שם לווי, שנקראים בהמת בכור ומעשר של עיה"נ, בהם לא אמרי' דין חרם שלל העיר. והק' **התוס' הרא"ש**, הא גם קדשים קלים בעלי מומין שחייבין באחריותן לר"ש צריך להיות הדין כן, שהרי יש להם שם לווי שהם פסולי המוקדשין. ולכן פ"י באו"א, דיצאו אלו שאינן בכלל בהמה, שאינם נמכרים באטליז